

zato paroplugi imenujejo, so le za prav velike kmetije, kakoršnih pri nas na Slovenskem ni. Pervi tak plug je v dežele našega cesarstva pripeljal gosp. Schulhof v Banat, kjer si je sila veliko posestvo kupil in bo gospodaril čisto po angleški šegi, to je, z mašinami bo oral, sejal, kosil in mlatil. Nedavnej je prišel tak paroplug iz Angležkega v Banat, ki velja 12.000 gld. Prerajtal je omenjeni gospodar, da se mu bo ta dragi plug dobro splačal, zakaj v Banatu je sila sila veliko zemlje, pa malo rok (delavcov). Kdor naših ljudi v Banat po žito gré, naj skuši, da bo vidil to kmetijsko čudo!

### Gospodinjam kaj.

(Mož, ki kebre je). Naj povem, kar sem unidan v Ljubljani z lastnimi očmi vidil. Poterjuje pa to, česar sem že večkrat slišal, pa nikoli verjel. Sedé na klopi blizu Tivoli zagledam znanega moža, ki skerbno po tleh nekaj išče, pobira in varno v steklenico meče, katero je v roci deržal. Večkratno potresovanje dreves me koj na kebre spomni. Grem tedaj tje in ga pobaram, čemu so mu neki kebre — gotovo za barvo, si mislim. „O kaj še“ — zaverne modro — „ali ne veste, da pa kebre spečeni in dobro pripravljeni so boljši kot sirovo maslo (puter).“ Smejati se začnem in mu ne verjamem, ter ga naprej gledam. Mož pa le išče kebrov, vsakemu nekaj malega odterga, in jih, meni kazaje, v usta vtakne in sné, rekoč: „Ko bi vi vedili, kako okusni so kebre, pri moji veri, da bi jih tudi Vi radi zobali“. Teteplentaj! — mislim — temu je pa res verjeti, sicer bi jih ne jedel kakor kokoši. — Kmalo je bila steklenica z verhom polna, in vesel jo naš kebrojedec domú pobriše. — Zvedil sem pozneje od njegovih znancev, da si ta mož s kebre mnogokrat postreže. Dober tek! — sem si mislil. Gospodinje! vé pa si postavite „kebrovo pečenko“ v kuharske bukve. L. Tomšič.

### Še nekaj o cerkljansko-tominski cesti.

Naj bode še meni pripuščeno besedico ziniti o tej važni cesti. Ne pa, da bi s tem hotel verlega dopisa v 22. listu se dotakniti, temveč v čast njegovo moram reči, da je svojo nalogo na vsako stran lepo izpeljal. Ker mi je kraj o cerkljansko-tominski cesti do dobrega znan, želim vse te kraje še nekoliko s svojimi misli pojasniti, deržeč se navadnega pregovora: „več oči več vidi“.

Pervo in drugo je gosp. pisatelj možko doveršil, pa tudi tretje je dobro dokazal. Samo k temu bi jez rad še nekoliko svojih opazk o hribu bukovskem iz Grahovega do Reke pristavil. Na zahodni severni strani gore je podlaga zemlje nestanovitna in usadom podveržena, tedaj narturna overa neugodnost kaže, na južno-juternji strani pa do Reke, kar so že „Novice“ povedale, so melinam in peščinam tako udane tla, da bi se cesta še po velikih in dolгих žrelih neizmerno mogla viti, in po stermih gričih brez konca in kraja komaj izpeljati dala, ako bi tudi neuljudna zima, kar pa se komaj kdaj misliti more, svoje narurne upore pozabila. Zavaljo neugodne in neizmerne dolgosti bi noben peš tû ne potoval; pa tudi voznikom bi v noben prid ne bila, ker konji bi mogli v eno mer terdo vleči, težkih vozov bi pa celó brez priprege izpeljati ne mogli. Od Cerkna do Grahovega bi se živina grozno izpehala, da bi ji 4 ure komaj dosti odpočitka bilo. Na takošno odpočilo se bo spet dalje podati do Tomina, ali pa še ložej in bližej na most k sv. Luciji, kjer bi bila druga postaja in kamor bi se po doveršeni cesti tibo ali togov derdrati dalo; v zimskem času bi se komaj v enem dnevu dospeti moglo.

Ako bi pa cerkljanska cesta po prvem načrtu iz Cerkna pri reki Idrici pod šembisko goro, do kodar je že od prvih let pretergana v nemar ostala, do mosta sv. Lu-

cije se dodelala, bi po ti ravnini berzen konjiček v 3 urah k sv. Luciji pritekel, se na ti polovici pota do Gorice tukaj okernil in opočil, na večer pa lahko popotnik že lahko v Gorici bil. Tû od mosta sv. Lucije bi se cesta dala še za debelo uro skrajšati, ako bi jo po iztoku Idrice v Sočo mojstersko nad Podselo k Platarju z veliko koroško cesto za pol ure hodá sklenili, kamor že perst Mojstra vseh mojstrov za vodo kaže. Tako okrajšana cesta bi vsem našim hribovcem tominske in cerkljanske okrajne v Gorico in Terst kaj priložna bila. Al kaj hočemo k temu pristranskemu ravnanju družega reči, kot „kolikor glav, toliko postav“, kar je rekel enkrat eden, ko je koš kapsovih glav po griču izsul, in je vsaka svojo pot doli hitela.

Nekteri bodo te misli morebiti celó prestransko domoljubje čertili, ali zavidljivce in sovražnike nas zmerjali. Al prepričani smo, da bi nam le kriva sebičnost nekterih tako nasprotovala, ktere je današnji dan vesvoljni svet poln; zakaj ko bi ta nespametna stranka ne vključovala, kdaj že bi bili cerkljansko-tominsko cesto po prvih mislih in djansko stvorjenem načrtu našega nekdanjega visokospoštovanega gospoda predstojnika v Tominu izdelano imeli, na ktereга zaukaz se je naš cerkljanski, za to deželi silno koristno delo vés iskreni župan tako možko in krepko tako dolgo potegoval, dokler mu niso preméni časa popolnoma rok zvezali. In tako še vedno s tužnim sercom zdihujemo, in bolje prihodnosti pričakujemo, kdaj nek bo naša nasprotna stranka s svojimi vednimi rekursi našo slavno vladarstvo nehala nadleževati, da bi naše zedinjene moči celó poterla.

Predragi rojaki! Saj smo vsi le Tominci, rojeni iz ene in tiste matere Slave. Vključovanja in nasprotovanja je zadosti. To nam ne bo ne cerkljanske ne tominske ceste naredilo, ampak naše neizjedinjene moči čedalje poterlo, da bomo na vsezadnje sami sebi nož sebičnosti zmeraj globokeje v oserče pehali, in si tako na nobeno stran ne bomo pomagali. Nikar ne bodimo po besedi naši Tominci, da bi še dalje po temi taval, ampak da se nam luč prikaže prave bratovske prijaznosti, ki nam bo razjasnila pravo pot v korist naši deželi. Naši sobratje Krajci so nam na naš prvi glas prijazni svojo roko podali; ne pozabimo, da sloga jači, nesloga tlači. J. Ž.

### O slovenskem govornem (parlamentarnem) jeziku.

Odkar so se parlamentu (zbornici) vrata odperle, zadobila sta jezik in beseda pač pravo veljavo. Kar se bode koli odslej v državi važnega sklepalo in ustanavljalo, povsod bo živa beseda imela odločen glas. Dozdaj se je govornišstvo čislalo in imelo je nekako polje za svojo delavnost samo v cerkvi in šoli; al v vseh drugih verstah človeškega djanja je mogočno pero gospodovalo. V prihodnje bo to drugače. Narava ustavnega življenja donaša ustmenost in javnost. To dvoje bo, počenši od državnega in deželnega zbora, pa vse do najzadnje občine, do najmanjšega društva po celi prostorni Avstrii vladalo, ter vse korake javnega življenja ravnalo. Obeta se nam tudi in poleg današnjih okolnost ni dvomiti, da se bodo ustmeno obravnavale tudi vse naše civilne in kazenske pravde. Bode si tedaj treba jezike dobro nabrusiti, poreče marsikteri. Verjamemo da; mnogo bo veljal odslej dober jezik v pametni glavi. Na dalje donaša autonomija in ravnopravnost, ki je po ustavi zagotovljena vsaki avstrijski narodnosti, da se vpeljati more in vpeljal bode v javno življenje povsod narodni jezik. Brez tega bi bil diplom od 20. oktobra 1860 in patent od 26. februarja t. l. le debela laž, kar pa do zdaj ni podoba, da bi bilo, in ako želimo v resnici obstanek Avstrije, ne more biti. Toraj narodni naš mili slovenski jezik bomo čuli skoro zvoneti ne samo po hribih in nizkih kmečkih kočah, ne samo med branjevkami in po umazanih družinskih izbicah; ampak tudi po mestih in gradovih, po

zbornicah uradnih, pisarnicah in gosposkih dvorinah ter bomo enkrat Slovenci ne več ko trop plašnih, brezpravnih Helotov, katerim je vsak tujec, če prav ni imel slame v glavi, zapovedaval, ampak stali ko samosvesten, vsem drugim ravnopraven narod. To velja, to bo v resnici lepo, — poreče brez dvojbe vsaki. Al, mili domorodci, pred ne pride našemu jeziku ta lepi čas, imamo še eno veliko veliko napoto prestopiti. In ktera je ta? Mi še nimamo parlamentarnega jezika. Vi se čudite, jeli je to mogoče. In vendar je tako. Kdor ne verjame, naj stopi samo v dve, tri cerkve, pa naj poslušaj pridige; ali naj pazi na druge govornike, ki se vzupajo javno pregovoriti. Vsaki pridigar, vsaki govornik terdi svoje narečje. Najdeš ga, ki jo še prav po gorjanski robí; drugi zavija na Sori ali Kokri tako, da misliš, da si v Ribnici; nameriš se tudi na tacega, da se ti bo dozdevalo, da je pokojni pater Marko Pohlín na prižnici. Kolikokrat se pripetí, da se snidejo domorodci iz Koroškega ali Štajarskega in Kranjskega, pa bi radi med seboj malo po domače pokramljali; ali se vsak boji, da se mu ne bi drugi zavolj izrekovanja smejali. Da se tedaj ogne tej nepriliki, seže raje po diplomatično nemščino, čeravno jo dostikrat zná manje od materinskega jezika. Da na kratko rečem, bila je do zdaj navada, da smo Slovenci svoj jezik izgovarjali vsaki, kakor smo se ga bili v svojem rojstnem gnezdu naučili. Al domorodci! mislimo si v katerem koli slovenskem sredotočji zbor, v kterega bi prišli poslanci iz vseh slovenskih krajev, pa bi se začeli pomenkovati, da bi govoril vsaki v svojem domačem narečji. Tedaj Gorenec po gorenški, Delenec dolenski, Tominec tominski, pa spet Korošec, Štajarec in Istrijanec vsaki po svoje. Res je sicer, da bi se razumeli dobro; al prašam, ne bi li bil tak zbor podobnejši teatru, kakor parlamentu, in njegovo razgovarjanje podobnejše smešni igri kakor resni debati. Kdo tedaj ne vidi v tej neslogi napake od najškodljivejših nasledkov za naše narodno življenje? To more drugače biti. S pota mora ta zapreka parlamentarnosti naše, pa naj stane, kolikor koli hoče. Pa kaj je storiti? prašate. Tù bo težko pomagati, porečete; od kod vzamemo za vse eno izreko? Ne bojte se, mili domorodci! Ako Bog dá, premagali bomo tudi to težavo, kakor smo jih že mnogo. Kako tedaj? Odgovor je: Izgovarjajmo svoj jezik, kakor ga pišemo. Tako je parlamentarni naš jezik gotov. Ni nam treba družega, kakor samo terdne volje, da se brez bojazni poprimemo in doslednje deržimo tega načela. Zdaj izgovarjamo na pr. besedico, ki jo pišemo: prišel (od glagola pridem) nekteri: pršav, drugi pršev, tretji pršov, četerti pršu, peti priša, šesti perša, sedmi pršel, osmi prišel itd. brez konca in kraja. Zakaj ne bi rekli vsi enako: prišel?

Tako bi se zedinili v izreku na enkrat vsikoliki Slovenci, in prestal bi na hip izgovor nam biti spodtikljej v mejsebnem pomenku. Na ta način dobimo precej ne samo eden edin govorni jezik za cerkev, šolo, pisarno in zbornico, ampak tudi salonski jezik za naše gosposke družtva. Po pisateljevem mnenji je tudi edino sredstvo, da se pri-kupi naš jezik tudi lepim gospóm in gospodičnam in žlahni gospódi. Dokler bo naš jezik gledé izgovora prostak, bodo mu zmirom na gospóskih dvorih vrata zapirali. Kajti izobraženi, gospóski človek se hoče tudi v govoru ločiti od prostega. Pa mi bi po tem potu v jezični zadevi ne bili samo popolnoma oskerbljeni za domá, temveč bi imeli tudi nasproti našim soplemenim bratom na jugu in severji jezik, da bi nam govorečim ne bilo treba se nikogar sramovati, in poverh tega bi nas vsak dvakrat laže razumel kakor zdaj. Kako žalostno, pa tudi poniževavno na pr. je, kadar se Slovenec s Hervatom, Čehom ali drugim Slovanom v razgovor pusti, pa ko ta čvrsto in ponosno v svojem narečji besede sipa, naš Slovenec, kakor da čuti svojo slabost in onega premožnost, plaho popusti precej svojo slovensko govorico, ter se začne za onim spakovati, podavajoč si tako o slávščini sam najjasneje: testimonium paupertatis. Al to

je čisto naravno. Ne upamo si mi Slovenci z dozdanjo kmečko, neotesano izreko med blagozvočne glasove družih Slavjanov. In kdo bi nas tudi razumel, posebno nas Kranjce in Korošce, ki zverh drugih napak, še polovico glasnikov požiramo. Ako bi pa govorili, kakor pišemo, to bi se nam ne bilo treba strašiti ne Čeha, ne Hervata, ne Serba; najmanje pa Rusa in Rusina, s katerim se ne samo v besedah, ampak tudi do malega v naglasu (akcentu) ujemamo. Pošteno, ponosno in umevno bi mogli v svojem narečji vsakemu odgovor dati. Pomislimo še, kako bi se potem učenje našega jezika olajšalo tudi tujcom, kateri se zdaj po pravici na težave v izgovoru našega jezika tožijo. Pisatelj je sam na svoje uho čul, kako je Nemčón drugemu pripovedoval, da naš jezik po knjigi še ni tako barbarski; „aber die Aussprach!“ (izreka) da je neprebavljiva. Popolnoma Nemčón gotovo nima krivo. Pa ravno to okolnost, ktera se tiče Nemcov, moramo mi Slovenci malo bolj uvažiti. Nemci so se namreč v takih časih sém ter tjé jako med nas pomešali, ter bodo zdaj, ko se pri nas vpelje narodni jezik v šolo, pisarno in zbornico, primorani, da se učé našega jezika. Kolikor jim bomo tedaj bolj zljajšali učenje, tem manj se mu bodo ustavljali.

Ta način izgovarjanja našega jezika tudi ni tako čuden in nov, kakor bi se utegnulo komu zdeti. Vsi provincialni Hervati, ki se po učenih linguistih po pravici nam Slovencom prištevajo, izgovarjajo besede ravno tako, kakor jih mi pišemo. Pa ni li tudi v sedanji Slovenii mnogo krajev in mest, v kterih se izgovor od pisme le malo razločuje. Nečemo govoriti od Čehov, Slovakov, Serbov in družih Slavjanov, ki vsi izgovarjajo, kakor se pri nas piše. Tedaj bi se po tem nasvetu mi Slovenci ne zedinili samo med seboj, ampak tudi z vsemi družimi, kar nas je sinov sloveče matere. Toda po našem mnenji, ako se tega načina poprimemo, ne bodimo polovičarji, ampak izpeljimo pravilo: govori, kakor pišeš — brez izjemkov. Saj je to najlaže, in mogli bi se drugače zaplesti v prepire in pravde, katerim ne bi konca bilo.

Omenimo le še en ugovor, ki bi nam ga mogel kdo nasproti postaviti, namreč, da bi se mi na ta način našemu kmetu odtujili, da nas ne bi razumel.

Mi mislimo, da to ne malo ne. Saj vidimo, kako naši najprosteji kmetje molitvene in druge njihovim zapopadkom primerne bukve beró brez spodtike, čeravno so vse v našem književnem jeziku pisane. Ako se je pa moglo kmetovo oko tega navaditi, zakaj se ne bi naučilo tudi njegovo uho, saj je dušna zmožnost v očesu in ušesu in v celi glavi ena ter ista.

Pristaviti še moramo, da kmetu samemu olikan čist jezik bolje dopada, kakor sirova izreka, ter on, čeravno bi gorjanec bil, malo spoštuje gospoda, ki jo le po gorjanski reže. Skusil je pisatelj sam, ko je kakor dijak prišel iz Dunaja domú na kmete, in začel bolje po književno izgovarjati, kakor se je bil na Dunaji v družbi družih Slavjanov navadil; al kmetje pri tem niso debelo gledali ali rekli, da je gerdo; temveč še jim je takóšna izreka dopadala, in bilo je večkrat od njih čuti: „Dete, kako lepo kranjski govori!“ Kmet v svoji naravni prostoti misli sam, da mora učen človek tudi lepši in čišči jezik govoriti, ter se, kakor v družih obzirih, tako tudi v govorjenji razločevati.

Velika težava poleg vsega tega, bo potlej še z naglasom, ker ga dozda še tudi v knjigi nimamo, in vendar je v govorjenji naglas od največe važnosti. Al upamo, da se med Slovenci najdejo taki možje, ki nam bodo tudi čez to zapreko pomagali.

Da bi se pa ta naš nasvèt od vseh strani prav zrelo pretresel in natanko presodil, ter da bi se potem, kar je potreba, tako živo in silno izverševanje z zedinjenimi močmi poprijelo, lepo prosimo iskrene naše domorodce, da bi blagovolili še kateri svoje važno mnenje izreči.